

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

4. Secunda. Ut redimi possit eodem pretio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

scdō quisnam emere census veller cum adeo frequenti periculo, ut sua pensio dividenda esset in minutissimas partes, & consequenter cum summa molestia eam exigendi?

An constitui possit Censui super re Feudali, vel Emphyteutica, vel dotali, vel vinculari?

15. Quæres quintò, an super his possit constitui census? Respondeo, certum est, non posse. Ratio in feudo, præter ceteras, est, quia ejus dominium directum est apud Dominum feudi; cum ergo Feudatario delinquentem, feudum liberè redire absolute debeat ad Dominum, emptor census amitteret suum censum, atque adeo damnum pateretur.

16. Idem est in re emphyteutica. Nam cum ejus Dominus directus sit Proprietarius, ea non potest alienari, leg. 2. C. de iure emph. nec alteri obligari sine consensu Domini.

17. Quod dictum est de re emphyteutica, dici etiam debet de dotali, quæ sine consensu uxoris obligari non potest, imò alicubi, ut in nostro Regno, ne cum ejus quidem consensu, constante Matrimonio.

18. Idem denique dic de re vinculo aliquo alteri obstricta, quia, cum libera debeat res hæc pervenire ad illum alterum, sanè cum damno emptoris pensio dissolveretur. Debent igitur bona, in quibus constitui potest census esse sub vero, & libero dominio vendentis censum, seu, ut loqui solemus, sub dominio subjugantis, quæ bona à iuristis vocari solent Burgensitica. Qui secus ergo fecerit, decipit emptorem, atque adeo peccabit, & ad restitutionem obligabitur.

An bona fides faciat, ut possit exigere pensionem ex contractu Censui invalido?

19. Petes: Si emptor bona fide emit censum constitutum in re aliena, vel vinculo aliquo obnoxia, idque ipse emptor, vel ipsius hæres ignoret, potestne licite, & sine iniuria exigere pensionem?

Respondeo: Dum ignorat, posse non est dubium; non, solum ex conscientia, quæ ipse putat, rem non esse alienam, sed etiam, quia illas pensiones accipit sibi, ut debitas ex vi contractus censuales. At cum idem emptor, vel ejus successor compererit, illam rem esse alienam, non poterit recipere pensionem, ut habet Mol. d. 394. Nav. in comment. de Censib. n. 118. Less. l. c. 2. cap. 22. n. 19. alique. Ratio est, quia tunc, dum cognoscit, rem illam esse alienam, cognoscit etiam, sibi nullum esse ius in fructus alienæ rei nulliter ipsi à non Domino venditum. Possit tamen ab emptore cogi venditorem ad reddendum pretium, & ad cetera damna restituenda, vel ad constituendum censum super alia re propria, certum est. Quod si clarè non appareat, sed sub dubitatione, quæ factis diligentis, tolli non possit, rem esse alienam, pergat censuista ad suas pensiones exigendas, quia tunc ipsi faver possessio.

20. Sed iterum petes, & primò quidem: Ad quid obligabitur censuista, si postquam clarè cognovit, censum impositum fuisse super re aliena, inveniat, apud se habere ipsam individuum pecuniam, quam pro suis pensionibus habuit, seu exegit tempore bonæ fidei, vel inveniat esse in illa factus locupletior? Nam, si nihil habet, nec factus est in aliquo locupletior, quia, v. g. latius vixit, ad nihil teneri ex regulis generalibus restitutionis tractantibus de restitutione ex re accepta, vel modicè doctus non ignorat. Secundò autem, eicid ipsam petes: Quid erit obligationis, si hanc pecuniam individuum, vel id, in quo factus est ditior exegit censuista bona fide ab aliquo tertio, in cujus possessione fortè res invenitur, nec talis possidens particeps fuit doli venditoris census?

21. Ad Vtramque petitionem respondeo, ex iisdem principiis universalibus de restitutione colligi, in vtroque hoc casu absolute obligari ejusmodi censuistam ad

restituendum id, quod invenitur habere. Si enim ex contractu nullo illam pecuniam habet, certè alienam rem habet, atque adeo restituendam.

22. Adest tamen differentia inter vtrumque casum valde notanda, nam in priore potes tu censuista tantam pecuniam retinere (si te per culpam decipit venditor census, vendendo tibi rem alienam) quanta sufficit ad damnum tibi factum refarciendum, si sit iustum Capitale, sive damnum emergens, sive lucrum cessans, sive quodcumque aliud interese, taxandum iudicio viri experti. At in posteriori casu (quantum est ex hoc capite) non potest idem præstendere, quia nullam culpam commisit tertius: Cum enim ipse censum non fundaverit, pecuniam nullam à te, vel à tuis maioribus per fraudem habuit, quam restituere teneatur.

23. Dixi (quantum est ex hoc capite) nam si propter onus impositi census, aliquis tertius minus à primo census Fundatore, seu venditore emisisset prædium illi censui subiectum, unde ipse tertius aliquid deberet ipsi Fundatori, posses tu, modo dicto deceptus, sequestrare pro te id, quod dictus tertius ei fundatori debet, juxta Regulas universales, quibus creditor potest sui debitoris credita, ut sibi satisfaciat, præoccupare.

§. II. Secunda Conditio Censui in Sicilia.

Vi redimi is possit, & quidem eodem pretio.

1. Olim solebat apponi pactum, ut census redimeretur majori pretio, quam fuerit venditus, id Pontifex in hac clausula omnino prohibet. Quare etiam si sustineri posset, illud pactum fuisse ex se licitum (quod tamen purò sustineri non posse) tamen hodie jam ex Pontificis hac prohibitione id amplius licitum non est.

2. Illud quæri posset; An licite ponatur pactum à Siculis (ut certè poni non raro consuevit) ut, quando venditor velit redimere, seu extinguere censum, teneatur totum pretium integrè solvere? & Respondeo, licite poni. Ratio est, quia id nec prohibetur à Pontifice, nec est contra naturam contractus, imò juxta ipsius naturam est. Ut nimirum, sicuti venditus est census, integro soluto pretio, ita eodem integro extinguatur, vel redimatur, Vide quæ dixi c. 4. §. 6.

De Redemptione Censui animo faciendi fructus suos.

3. Iam verò explicationem magis distinctam dictæ redemptionis census, hic afferamus, quam relictionem à verbo luere (quod ex vocabulario juris significat liberare) nostrates appellant; per hanc enim à debitore census liberantur, seu, ut etiam loquimur, affrancantur bona censibus subiecta Et certè ejusmodi debitor, qui illud ius luendi habet, vel est ipse primus venditor census, vel ejus hæres, vel quicumque, tertius, ad quem sive pervenerunt prædicta bona, sive ejus interest affrancatio.

4. Respondeo, hoc dictum, Debitor potest redimere Censum, duplicem habere significationem potest. Primò, hanc: Debitor quicumque, dando integrum pretium, id est, Capitale, & solutis pensionibus decursis, potest liberare suum prædium, censumque, & extinguere Secundò, hanc: Debitor, qui solet esse tertius, qui bona prædicta possideat, dando dictum integrum pretium, solutisque decursis pensionibus, potest sibi emere prædictum censum, seu ius ad fructus dicti prædii. Ita, ut debitor, hic faciat fructus illos deinceps suos pro casu molestiæ, quam aliquis fortè inferet contra possessionem ejusdem prædii. Vides discrimen; in priore significatione exinguitur, cessatque omnino census, atque adeò redemptio est extinctiva census: at in posteriori non exinguitur census, sed redemptio est translativa iuris census; transfert enim ius percipiendi consequentes pensiones in ipsum, qui erat antea debitor.

bitor, qui nunc redimit, vltimas illo iure pro tempore dictæ molestia.

Hic igitur ad explicationem terminorum positus, difficultas est, an creditor licite possit, & an etiam obligetur revendere cum dicta cessione translativa, quam secundo loco explicuimus, quod debitor ille seu tertius possessor rei subjugatæ offert capitale cum decursis? Nam quod obligetur extinguere censum, eo modo quo explicuimus primo loco, res est certa, & disputatione non indiget. Loquamur prius de potestate breviter, tum aliquantulum latius de obligatione. De quibus legi possunt *Anatus resolut. 7. à num. 29. Rodric. de an. red. lib. 2. quest. 16. Pont. consil. 87. lib. 1. Felician. de Consil. 4. c. vlt. Mastill. de Cens. 9. 5. Giurba decif. 87. aliique.*

5. Quoad prius: Res est certa, creditorem, seu Dominum censum, si velit; posse licite censum revendere debitori, seu cuiusque possessori prædii subjecti censui transferens in illum iura omnia sua, immo etiam cuiusque alteri, cui forte debitor censum concessit. Ius luendi, quod ipse debitor habebat. Ratio est manifesta, quia quilibet potest iura sua alteri cedere, quando nihil obstat in oppositum, ut certe nihil hic obstat, & sanè quotidiana praxis ostendit id esse licitum, cum frequentissime ejusmodi revenditiones translativæ iurum in nostro Regno celebrantur.

6. Quoad posterius, in quo consistit præsens, & quidem gravis difficultas: Dico, obligari creditorem revendere censum debitori, seu huius cessionario, idque cum prædicta cessione, seu translatione iuris: quod est dicere, ejusmodi revenditionem translativam iuris esse necessariam, non solum voluntariam. Probatur duobus præsertim argumentis, alterum ducitur ab æquitate, alterum à rigoro iustitiæ.

7. Nam primò, celebre axioma in moralibus, est, ut illud quod tibi non nocet & alteri prodest faciendum sit. Quod principium habetur ex l. *In creditor, ff. de evictionibus*, ibi, *Cuius æquum videbitur, vel hoc saltem consequi, quod sine dispendio creditoris factum est*. Sed ejusmodi revenditio translativa, ut videtur *num. 3. & 4.* ex vna parte non nocet creditoris, quia semper apponitur, seu apponi intelligitur illa clausula: *Quomodo contra ipsum ea cessione non retorquetur*, & ex alia, prodest debitori dependenti pretium: ergo ex æquitate faciendum est.

8. Dices, si solum ex æquitate est faciendum, non obligabitur creditor ei acquiescere, nisi ex congruitate; id enim solum importat æquitas, ut ea distinguatur à iustitia.

9. Respondeo: Aliqui, ut huic instantiæ satisfaciant, recurrunt ad illud aliud principium in iure: *Paria sunt compelli, & posse compelli*. Quare asserunt, in hoc casu adesse obligationem, etiam ante mandatum Iudicis, quamvis solum consideremus prædictam æquitatem, quia ad obligationem inducendam satis est, quod ex mandato Iudicis possit creditor compelli. Animo non fedit hæc responsio, quia non semper compelli, & posse compelli, paria sunt: ad multa enim post sententiam Iudicis, aliquis obligatur, ad quæ non obligatur antea, adeoque compelli antea non potest, v. g. non obligatur quis ante sententiam solvere pœnam, restituere rem litigiosam se possessione spoliare, quando ratio contra ipsum luce clarior non apparet, &c. quæ tamen obligabitur facere post sententiam.

Respondeo igitur, hoc primum argumentum, nisi addatur id, quod mox proferam *num. 10.* non esse valde efficax ante sententiam Iudicis, esse solum efficax post Iudicis mandatum, quia sententiæ latæ à Iudice secundum æquitatem judicante, est omnino parendum, quia etiam sic iusta est. Addamus ergo id, quod efficaciter intentum nostrum probat.

30. Nam secundò, ex vi rigorosæ iustitiæ sic probatur nostra conclusio. Certum, & infallibile principium est

Patia iusta esse servanda: sed in foundatione censuum pactum, ut emptor, seu Dominus censum obligetur

11. Minor, in qua hæret vis argumenti prædicti, quod, qualis certe est contractus, de quo agitur, species venditionis, & emptionis, quæ etiam fidei init cum aliquo, inquam, contrahitur, da ea omnia, quæ ex æquitate in eo contractu continentur; sed in contractu creationis censuum, æquitas ad translationem illam iurum, ut videtur, ergo ad illam æquitatem servandam se obligat debitor.

12. Eadem Minor probatur secundò, quia in foundatione censuum iuxta formam Bullæ Nicolæ V. brati, bonitur hæc clausula: *Cum potestate revendiendi*. Immo, etiam si ea non explicite ponatur, debitor obligetur implicite ad id, quia in Sicilia semper nominatur fundari censum in forma dictæ Bullæ. Sed hoc verbum (*revendere*) non significat solum revendam nem censum, & solum affrancationem prædii, sed etiam novam emptionem rei (quæ hic non est, ut patet, proptio ipsius censum, seu iuris ad fructus ex eo præcipiendos) ergo cum pactum in ipsa foundatione censum positum, & à Pontifice requisitum sit, ut debitor, quandoque voluerit, & sibi vile erit, revendat censum, sanè creditor revendere debet modo dicto, sine iniustitia ex non observato pacto, immo, nec in obedientia contra Pontificis præscriptum arguillo modo posset.

13. Si Bulla diceret: *Cum potestate revendiendi*, censum fortasse posset esse, cum potestate randi, seu affrancandi prædium, (Sicuti dicimus, vendere servum, & redimere captivum ab eo, qui potestate habet, id est, liberare servum, & servum tem extinguere) & tunc, saltem clare, non apparet, nisi pactum mere illum censum extinguendi, de quo Bulla dicat: *Cum potestate revendiendi censum*, appellat Pontifex prisco illo more censum, non potestate emendi ipsum censum per translationem iuris in se. Patet, quia non potest intelligi, quis emat censum, & non consequenter, immo, de eo ipso emat, seu recipiat ius ad percipiendam fructu prædicti censum, adeoque cum translatione iuris à Profecto huiusmodi est censum in similibus locutionibus; Cum enim dicimus, *revendere domum, fundum, Domum ab alio occupatam iterum, pretio dato, revendere, & ius in ipsam, reassumere*; Et cum dicimus, *revendere hereditatem*, censum est, venditum hereditatem iterum recipere, iterumque ius in ipsam assumere: quæ sunt, vel parum literatis cognita apud Calepinum. *Redimo.*

Dixi (cum Bulla dicat, &c.) eius enim verbi signatè sunt:

Concedimus Siculis, huiusmodi censuum contractibus, per rebus, & proprietatibus, ac facultatibus, dem, instrumento gratis pro consensu revendiendi.

Vides, Tò (illa revendiendi) posse referri ad censum, ut ego contendo, dixit enim (illa) non (illas) & quicunque referri ad res, & proprietates id est, sub genere neutro, ad bona, & prædia, ut contendere adversarius (licet præter ordinatum loquendi modum) posset, tamen ego assero, meam interpretationem esse præferendam. Ratio est, tum quia dicit (illa) ut jam notandum non (illas) tum, quia cum hoc pactum à Pontifice reputatur in favorem ipsius venditoris censuum, in locutionibus vidimus, illud interpretari oportet, quando magis favet, maxime in re, à qua in nihilo nocet Emptori, quia nunc est revenditor, diximus *num. 4.*

14. Atque hinc collige minus rectè loqui illi qui

cum Roderico, de ann. reddit. lib. 2. quæst. 16. (quamvis nobiscum is sentiat) in reliquis; negant tamen in creatione prima census esse pactum; minus inquam, rectè loqui, nam illi, nec considerant implicitum pactum servandæ æquitatis, quod diximus num. 9. nec advertebant illud: Cum potestate illa redimendi rationabilis referri ad censuales, ut modò dictum est.

15. Confirmatur primò, ex praxi, quam testantur Ioseph. Carleval. t. 2. de iudic. lib. 1. r. 3. disp. ultima, & Arias de Mesa lib. 1. resol. cap. 22. adesse in Sicilia, & Neapoli, quâ debitor cedit, vel donat lus suum luendi censum, & cessionarius, vel donatarius, deposito pretio, cogit Dominum census ad revenditionem animo faciendi fructus suos, in quo casu hic acquirit censum cum eadem anterioritate, qua primus creditor fruebatur. Si ergo cessionarius seu donatarius primi debitoris potest cogere ad prædicta primum creditorem census, cur eundem non poterit ipse debitor, qui censum vendidit, vel ejus hæredes, si eorum interit?

16. Confirmatur secundò, quia clausulam hanc potestati redimendi positam in contractu erectionis census, ita debere explicari de stylo Notariorum ut importet obligationem in revendendo, ad cedenda lura census quando ea postulat is qui reluit, testati sunt in quodam casu occurrenti, aliqui Notarii non ignobiles à quodam Patre Nostræ Societatis, qui id mihi retulit, de hac re consulti.

DUBIUM INCIDENS.

An Ecclesia obligetur revendere Censum cum prædicta cessione translativa lurium.

17. Nec obligari Ecclesiam, nec sine Pontificis facultate posse validè, quia illegitimè alienaret bona Ecclesiastica, contendit P. Tancr. in q. moral. t. 1. tract. 2. §. 109.

Nihilominus assero, & validè posse, obligari. Ratio est duplex: Primò, quia Ecclesia non facit contra prohibitionem non alienandi bona, quando alienat ex necessitate & non ex voluntate, sed in casu, de quo agimus, alienat ex necessitate, & non, &c. ergo, &c.

Major pater, quia quoties in Iure prohibetur alienatio, non venit necessaria, sed tantum voluntaria: & meritò, quia Pontifices noluerunt per prohibitionem præiudicare luri aliorum, nam propterea, ita passim firmant Doctores, Bordonius tom. 1. resol. 27. de alienat. rerum Eccles. num. 6. id probans ex l. Alienat. ff. Famil. Ercl. c. 6. t. 3. contr. 26. num. 10. allegans alias leg. Roram Romanam, Surdum, aliòque plures: item eodem sequens refert Tiraquell. de retract. §. 1. Glossa 14. num. 11. & plures denique, Arias de Mesa lib. 3. cap. 26. num. 21. aliique.

18. Minor autem probatur evidentè ex dictis à num. 9. ubi ostendimus, eius modi revenditionem translativam luri esse necessariam, ex æquitate, & ex iustitia iuxta requisita à Summo Pontifice; ut etiam hinc possumus contendere pro dicta revenditione adesse iam Pontificis concessionem. Lege Bonacin. de Alien. Bon. Eccles. quæst. unic. p. 2. num. 10. qui inde in simili existimat Retrovenditionem non esse alienationem veritam Ecclesiasticam, quando pactum retrovendendi positum est in prima venditione, quia tunc retrovenditio non est novus contractus alienationis, sed est impletio contractus prioris. Certè similis est, ne dicam idem, casus noster.

19. Secunda ratio nostræ assertionis ducitur ex eo, quòd Ecclesia obligatur acceptare pretium sibi ablatum, unde extingatur census; id, quod omnes sine controversia fatemur. Iam hinc sequitur, quòd, si ipsa cedat, prædicta lura, nihil gravetur, nihil de suo amittat, nihil damni patiatur. Iam enim ipsa extincto, censu, quem tamen extinguere obligatur, nihil amplius habet, quod amittat, seu in quo gravetur. Si ergo in nihilo grava-

tur, sequitur rursus, ut non prohibeatur ea lura cedere. Probatur sequela, quia ab illa alienatione prohibetur Ecclesia abstinere, quæ ipsam gravat, ut habet Bordonius t. 2. resol. 64. quæst. 4. & alibi, & quidem iure, si enim ipsam non gravat, frustranea esset prohibitio, & imprudenter, imò invidenter Pontifex se gereret, si veller, ut alteri denegaretur, quod sine Ecclesiæ gravamine concedi posset.

20. Confirmatur primò postea assertio; quia ex præhabita consideratione hæc nostra lurium cessio non est vocanda, nec censenda alienatio, nisi valde æquivocè, & improprie: nam alienatio in re nostra est distractio aliqujus boni ab Ecclesia; sed hæc nostra lurium cessio, nihil boni distrahit, seu tollit ab Ecclesia, ut dictum est, ergo, &c.

21. Confirmatur secundò, eodem Bordonio tom. 3. contr. 26. quæst. 1. num. 5. qui cum illud (redimere potest) positum in contractibus censuum, intelligat non de extinctione dumtaxat, sed de venditione cum translatione luris, ita pro nobis docet: Censui inquit, habet hoc speciale, quod redimi potest; non obstante quavis longissima, & immemorabili temporis præscriptione, & qui habet jus illud exigendi, licet sit Ecclesia, tenetur illud vendere sine aliqua juris solemnitate requisita in alienatione rerum Ecclesiasticarum. Hæc ille. Notas? Vendere, dixit, non extinguere. Notas iterum? Vendere jus exigendi, dixit, quæ professò clara est assertio nostra.

22. Et vide inconsequentiam contrariæ opinionis, ea enim concedit, posse ad prædictam juris cessionem compelli laicum; at negat posse cogi Ecclesiam, Manifesta inconsequentia. Si enim idèd laicus cogitur, quia sive ex æquitate, sive ex iustitia obligatur, certè ex eadem æquitate, & iustitia obligatur Ecclesia: Nam, & Ecclesia pari modo subditur legi æquitatis, & iustitiæ, ac subditur laicus, sicuti pari modo est Domina census cum iisdem gravaminibus, & pactis, cum quibus est laicus. Et sanè mirum esset, quod jus exigendi censum à prædio, verbi gratiâ, Luciano donatum, vel venditum laico Petro, obliget (postulante debitore) Petrum ad revendendum cum cessione translativa lurium, ut hæc sententia, quam impugnamus, concedit: at idem jus exigendi eundem censum ab eodem Luciano prædio donatum, vel venditum Ecclesiæ, nequaquam ipsam obliget, eodem debitore postulante. Vnde, quæso te, naturam mutavit ejusmodi census, quandoquidem, ut supponimus, cum iisdem oneribus, & pactis ad Ecclesiam pervenit?

Supereft jam rationes adversariorum solvere, quas facile quis ex dictis infringere, & quidem evidentè potest.

23. Obijciunt enim primò, sic: Ius, quod Ecclesia habet exigendi census, seu redditus ab hoc prædio, est bonum stabile; ergo, si illud transfert in debitorem censuum, alienat bonum stabile contra prohibitionem.

24. Confirmatur primò, quia hæc prohibitio, cum sit favorabilis Ecclesiæ, comprehendit quæcumque cessionem lurium in extraneum, ergo, &c.

25. Confirmatur secundò, quia sic adderetur novum onus Ecclesiæ, nam initio fundationis census solum fuit appositum pactum, ut extingueretur census, non verò, ut in debitorem transferretur.

26. Respondeo, nego inconsequentiam objectionis: ut patet ex dictis; nihil enim alienat, quod bonum suum sit.

27. Ad confirmationem primam, distinguo antecedens: Comprehendit quæcumque cessionem lurium in quemcumque extraneum, cum quo nullum præcessit pactum, concedo antecedens: Comprehendit quæcumque cessionem in extraneum, cum quo (seu cum ejus majoribus, vel similibus) præcessit pactum transferendi, nego antecedens. Vnde, & nego consequentiam.

28. Ad confirmationem secundam, nego induci novum onus, jam enim centies dictum est, hæc onus fuisse, sive implicite, sive explicite positum initio contractus,

et us, imò jam etiam dictum est, non esse onus, facere id, quod tibi non nocet, & aui prodest.

29. Insuper: At saltem erit onus Ecclesie, quod debitor censuum scientes Ecclesiam posse cogi ad revendendum in translatione dicta iurium, facilius quarent se redimere: id, quod sepius emeret in damnum Ecclesie, quæ, nec æqualem, nec promptum invenire posset censum quem emeret cum pretio sibi reddito.

30. Respondeo, esto, hoc sit aliquod onus, tamen, quia est appositum in erectione ejusdem census, ideo cum patientia tolerandum. Dixi (esto) quia revera, tam modicum, & tam remotum hoc gravamen est, ut non veniat in considerationem, maxime in re nostra; neque enim Ecclesia per prohibitionem alienationis rerum Ecclesiasticarum veretur, ne sit mera, & remota, occasio, & ne se ostendat facilem ad revendendum, sed solum ne revendat; quando res prohibita est revendi, & quando ipsi est voluntarium, revenditionem denegare.

31. Obiiciunt secundò, Doctores passim docent, si prædium vendatur pupillo cum pacto, de hypotheca, non posse fieri hypothecam sine Decreto Iudicis, quia statim, atque fuit prædium in dominio pupilli, cæpit esse sub lege prohibente, ne pupillus sine auctoritate Iudicis hypothecatur, id est, alienationem faceret. Ergo pari, imò maiori ratione, in casu nostro, etiam si pactum præcesserit non poterit Ecclesia hoc pactum exequi sine licentia Pontificis.

32. Respondeo, claras esse disparitates, Primò, In pupillo nocitura supponitur, seu melius timetur erectio hypothecæ: at in casu nostro nihil nocet Ecclesie translatio iuris, de qua loquimur, ut toties probatum est. Secundò, Pactum pupilli cum vendente prædium, est initum inter ipsos privatos, estque speciale inter has personas contrahentes, at in casu nostro est pactum universaliter requisitum à Summo Pontifice pro omnibus contrahentibus, & ut lex publica ab eodem lata, quare sine restrictione servanda. Tertiò Ratio, cur requiratur à Pupillo Decretum Iudicis in erectione dictæ hypothecæ, est parva ætas pupilli, qui non iudicatur, adhuc aptus ex se solo ad contrahendum, & ad discernendas conditiones contractuum. Id quod nihil est in casu nostro.

33. Obiiciunt denique tertiò, auctoritatem cuiusdam docti Causidici, & cuiusdam viri fide digni, assertorium Tribunalia in nostro Regno decidisse, Ecclesiam hac in re, nec debere, nec posse compelli.

34. Respondeo, Tunc id ita fortasse fuisse decisum, quia probabilis visa fuit illa opinio. Sed hodiè, quando rationes iam sunt diligenter expensæ, tertè in favorem nostræ, hoc est, veræ sententiæ erit, pronuntiandum.

§. V. Tertia conditio Censui in Sicilia, Vt pensio non excedat decimam pretii.

1. Tertia conditio est, ut non constituantur census, nisi ad rationem unius pro decem, seu ad rationem decem pro centenario, id, quod iussit Pontifex, ne, si amplius censuarii dare deberent, facili in paupertatem dilaberentur.

Quoniam, præter Carolus V. in Germania, & Philippus II. in Sicilia, & Clemens VIII. pro statu Ecclesiastico auxerunt pretium census, modo, quo supra dictum est, idè statim oritur difficultas, an, si Siculus, cui iam concessit Nicolaus emere censum ad rationem decem, pro centum, & cui Philippus negavit ut sic emeret, eum solum velit ad rationem quinque pro centum, an, inquam, possit Siculus in conscientia (nam in foro externo Rex, seu illius Iudex ipsum sine dubio condemnaret) licitè, & validè emere ad rationem pluri, quàm quinque pro centum, puta ad rationem sex, septem, decem, &c. De hoc supra, c. 4. §. 3. n. 3. & c. 6. §. 2. n. 8. bis dictum est, id tamen iterum hic, quasi in proprio loco est discutendum.

2. Et quidem primo aspectu, posse videtur, quia non

potuit Princeps restringere id, quod Summus Pontifex concessit.

Nihilominus respondeo, non posse. Ratio est, quia Nicolaus V. solum permittens declaravit, ut ex supra bis supra, c. 6. §. 1. n. 2. positum apparet, non fuisse censum emere censum in Sicilia ad rationem decem pro centenario. Ceterum non ademit à Rege constitutiones, & providentiam, quam habere debet decem pro centum, & consequenter pretia census, id, quod in creatione census, notavi superius, l. 1.

3. Et certè inter alia onera supra dicta, censuum onus est facultas emptoris sibi adjudicandi prædium ad discursum, quando pensio à venditore accipitur: De qua re pluries mox dicetur §. 7.

Adde aliam rationem ex generali doctrina, quia pretia rerum crescere ex copia ementium: Cuiusmodi multi, penè sine numero sint, qui emunt ejusmodi census in forma Bullæ Nicolai, mirum non esse debet, majori nunc pretio esse dignos. Quare Rex, ad id pertinet decernere rerum pretia, rectè iudicat, ut habere possit, nunc, in tanta emptorum copia, ut tunc fortè non iudicavit additis oneribus prædicti ejusmodi iustum pretium esse debere ad rationem quinque pro centum. Quod autem etiam in venditione census valeat, ad majus, vel minus pretium emendum, emptorum parvus, vel magnus numerus, de Lugo d. 25. de iust. n. 200. & favent omnes.

4. Quando autem num. 3. asserti, non possunt, nec licitè, nec validè. Non licitè, quia pensio, quando sunt à Principe taxata, obligant, ut illi visibilibus serventur, quemadmodum alibi dictum est. Non validè, quia Rex Philippus nullas redditus censuum in posterum creandos, si superent prædictam, cuius verba irritantia contractum majore pretio factum hæc sunt. In 2. tom. pragmat. Reg. Sicil. tit. 4. p. 3. mat. 3. de Cens. juxta form. Bullæ.

5. Ordinamo, è comandamo, che di quæ immo, si possa in detto Regno di Sicilia imporre, cedere, tuire, ne fondare di novo rendita nessuna di congiugationi, o Censi redimibili, ne ricattare a prezzo di vintimilia il miglajo, che è il livello, di cinque per cento, è che li contratti di censo, o Censi, che d'altra maniera si faranno, sono nulli, o di nesso valore, & effetto, (nota irritantia contractus) è non si possa per virtù di quæ immo, dare, ne recuperare in iudicio, ne fora, più in detta regione, è rispetto.

§. VI. Quarta, seu ultima conditio Censui in Sicilia, Vt possint apponi pacta ad arbitrium contrahentium.

1. Valdè notabilis, & ampla est hujusmodi concessio, quia in aliis Bullis multa prohibentur, ut ex Superioribus constat. Sed in nostro Regno possunt adijci contractui census, ex vi illius concessionis, omnia, & quæcunque pacta velint contrahentes, dummodo (ut semper supponitur) apponantur quæ sunt conformia juri naturæ, ad quæ nihil aliud quiri, nisi, ut servetur æqualitas gravaminis competitur, & pacta non sint inter se contraria, notavi cum dicto supra, cap. 4. num. 1. initio.

2. Atque hinc fit, ut quando in Sicilia apponitur census (& solet quidem semper) ut si censuarius solvat pensionem, possit censuista prædium sibi adjudicare, non exultimetur esse illicitum census, sibi adjudicare, non enim est contra naturam contractus, quia illud nullo modo destruit naturam contractus, & ex alia parte non videtur esse illicitum, quod censuarius onus imponatur venditori, quia supponimus censum onus imponatur venditori, & nunc possit pensari aliunde ejusmodi gravamen, & nunc possit didam Philippi Pragmaticam maxime conspici, ut eo, quod emptor non acquirit pensionem, nisi ad rationem quinque pro centum, ut supra vidimus. Nunc